

ÅRS-
SKRIFT

20

23

LILLESKOLERNES
SAMMENSLUTNING

ÅRS -
SKRIFT

20

23

Udgivet af
Lilleskolernes Sammenslutning
Schillerhuset
Nannasgade 28
2200 København N

Tlf. 6914 9664

Redaktion og tilrettelæggelse
Sune Jon Hansen

Redaktionen er afsluttet 13. marts, 2023

Årsskriftet er også tilgængeligt i en
webbaseret udgave på www.lilleskolerne.dk

Layout og grafik
Anne Sofie Bendtson

Tegninger/illustrationer/værker
Brovandeskolen
Børnenes Friskole
Hørsholm Lilleskole
Rudersdal Lilleskole
Ryparken Lilleskole
Trekronergade Freinetskole

Oplag
1200 eksemplarer
Marts 2023

Tryk
CS Grafisk A/S

INDHOLD

05

Bestyrelsens skriftlige beretning 2023

16

Om muligheden for en anden skole

Lucas Cone

18

Det grænseløse forældreskab og den grænsesættende skole

Jimmy Krab & Maria Ørskov Akselvoll

21

LS i oversigt

22

Det er op til os at handle

Kristian Diemer Lyng Jørgensen & Rasmus Aamand

24

Hvad skal vi kæmpe for i dag?

Bente Haugaard & Bent Laub Faaborg

28

Mellem det konservative og progressive

Ditlev Tamm

32

Medlemsskoler – oversigt og adresseliste

36

Nøgletal

38

Repræsentantskab 2023

Skolen er til for at børnene kan blive dannet til borgere i det samfund, de er sat i; for at de kan lære noget, som de ikke kan lære derhjemme eller alene.

BESTYRELSENS SKRIFTLIGE BERETNING 2023

Skolen er for børn. Det har vi efterhånden sagt og skrevet i Lilleskolernes Sammenlutning (LS) i en hel del år. Skolen er for børn. Det er ikke et refræn af en svunden tid. Det er højaktuelt.

Skolen er til for at børnene kan blive dannet til borgere i det samfund, de er sat i; for at de kan lære noget, som de ikke kan lære derhjemme eller alene. Når vi siger at skolen er for børn, så siger vi samtidig også, at skolen må have et formål og nogle voksne, der kan arbejde pædagogisk med at omsætte dette formål i en levende og relevant praksis, hvor børnene bliver set og hørt og mødt – og får mulighed for at møde hinanden og arbejde sammen; får mulighed for at fejle og lykkes; får mulighed for at komme sig og komme videre.

Hvad er vi så sammen om i *Lilleskolerne*, og hvad er vi sammen med andre om? Er det bærende (stadig) samtalen om hvilket samfund vi ønsker os, eller ikke ønsker os? Er tanken fri, når vi holder skole, eller er der meget andet - for meget at skulle holde styr på og løbende redegøre for?

Vi lever i en verden, der kalder på mennesker med omsorg, solidaritet, hensynsfuldhed og en veludviklet evne til at tage vare på dét, vi holder af og ønsker at give videre til kommende generationer. Den tyske filosof - Hannah Arendt sagde: "...det er i forbindelse med opdragelse og undervisning, vi finder ud af, om vi elsker verden nok til at tage ansvar for den og af samme grund redde den fra undergang, som uden fornyelse vil være uundgåelig." Gennem skolen er det vores opgave at hjælpe børnene til at forestille sig, at tingene kan være anderledes end de er, og give dem redskaber til at forstå, og ændre dem. Som Lucas Cone formulerer det i dette Årsskrift, så har vi brug for skolen: *fordi vi i ethvert samfund har brug*

for et sted, der kan modstå tendensen til, at vores institutioner og medborgere fryser fast i stive og ulige systemer.

Set på verdensplan, er det privilegeret at drive fri grundskole i Danmark. *Lilleskolerne* repræsenterer civilsamfundet, men driftsstøttes som øvrige frie grundskoler af staten.

I ekkoet af efterårets valgkamp er det interessant at kigge nærmere på i hvor høj grad denne del af civilsamfundet reelt står udenfor "stat og marked". Det er særligt interessant lige nu, da skolefriheden var et varmt valgteama. Partierne havde hver deres version af et ønske om at frisætte folkeskoler. En slags politisk katharsis efter en skolerreform der havde flyttet fokus fra kommunens "folk", til barnet - via statsstyrede reformer og forordninger. Det skulle vi også stå mål med, og der har været nok at se til ved den havelåge.

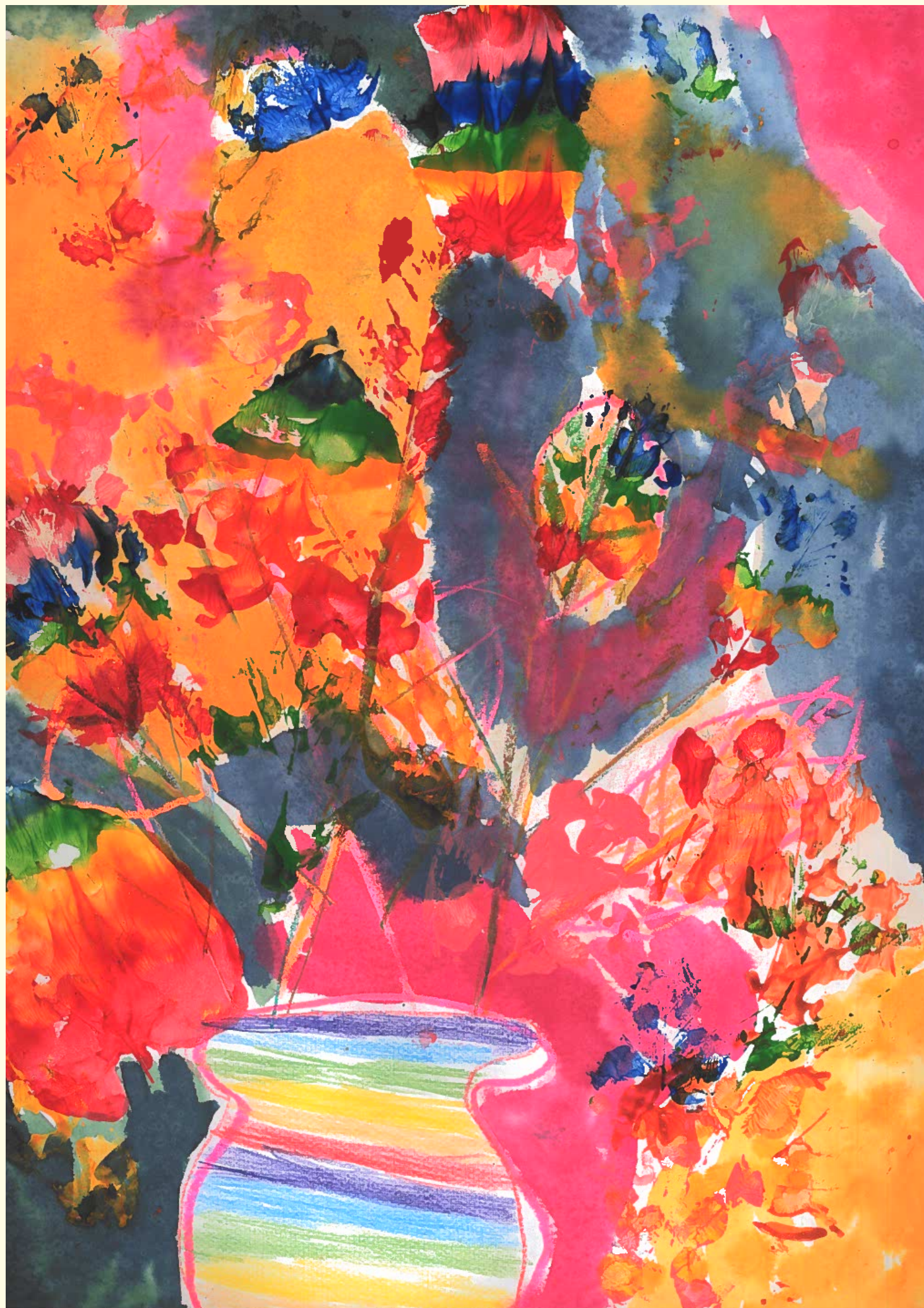
I *Lilleskolerne* mødes vi på forskellig vis for at debattere og løbende genstarte den pædagogiske ild. Det er der god grund til og stort behov for, - for hvad bruger vi friheden til, og bruger vi den nok? Når vi mødes om at holde skole, træder vi sammen som civilsamfund, og vi skal sikre at vi "står mål med" hvad der forventes af folkeskolen. Tør man mene, at noget andet er lige så vigtigt, eller, måske endnu vigtigere, at vi skal kunne stå på mål for, hvad vi forventer af os selv.

Dét kræver samtaler om hvilket samfund vi ønsker os. Ikke blot for at kunne give til vores børn, men også for at have ønsker til hvilke unge mennesker vi sender videre ud i samfundet:

Samtaler om hvilken skole der er et godt svar på de aktuelle tendenser, muligheder, udfordringer og begrænsninger.

Analysér på den enkelte skole af, hvad der bygger børn op, hvad der udfordrer dem - og

hvilken pædagogisk ramme vi i skolen kan og vil sætte op.

Samtaler om den enkelte skoles formål.

Samtaler der også giver skolen, og dermed børnene plads til fornyelse.

Friheden til denne tilbagevendende samtale bidrager til, at vi udfolder og udvikler os som skoler, og løbende revitaliserer den pædagogiske idé som omdrejningspunktet for enhver skole.

Kigger vi over havelågen til folkeskolen og vores kolleger der, er det ikke en samtale, der har været givet megen respekt eller tid. For folkeskolen håber vi, at strukturen løsnes og at dialogen om lokale handlinger i stigende grad også kan føres lokalt.

Lilleskoler er fællesskaber mellem forældre, børn og professionelle og netop samtalen om den enkelte lilleskoles pædagogik er vigtig for vores fælles identitet som skoler. Hvis vi vil noget med at have pædagogikken i forgrunden, er det med et ønske om at ville mere eller andet end blot at "stå mål med".

Det primære ønske for forældre, der vælger en lilleskole til, eller som finder vej via et fravalg af folkeskole, er ikke alene en skole der "står mål med" folkeskolen. Det er noget andet. Måske er det ønsket om, at de voksne mennesker ens barn skal være sammen med i 10-11 år af deres liv i skolen, er reflekterede, dygtige praktikere, som har et levende og nuanceret pædagogisk og didaktisk sprog om børn og verden, og samtidig har fagenes hjælp til at begribe og begejstres.

Vi har, og har også brug for dygtige voksne - lærere, ledere, pædagoger, praktikere på *lilleskolerne*. I LS arbejder vi dels for at værne om den reelle plads til frie grundskoler i det samlede skoletilbud, og at skolerne befolkes med mennesker, der ønsker at være tættere på, og som har mulighed for at ytre sig, dele og udfordre holdninger og bidrage med handlinger.

Børn og unge skal gives plads til at undersøge sig selv, gennem den verden de er en del af; de skal kunne være individer uden at blive overladt til individualisme; de skal kunne have mulighed for og ansføres til at knytte sine tanker til verden – ud mod andre, ud mod kulturen og naturen, som et alternativ til den psykologiserende og selvundersøgende tilgang, der de senere år har gjort sit indtog i skolen og pædagogikken. Det er ikke nogen let og ligetil opgave, men det er og bliver skolens ansvar, at hjælpe børnene til at blive borgere i verden.

Den aktuelle *trivselskrise*, som mange børn og unge desværre står i, understøtter dette behov. En krise som nok er et resultat af mange

forskellige forhold, men hvor tempo, præstation og psykologisering spiller en central rolle. Børn og unge skal skynde sig og ikke spilde tiden og de måles, vejes og skal præstere i alverdens sammenhænge. Der er et krydspres mellem mange muligheder og mange forventninger. Det, som nogle kalder præstations-samfundet, bliver for alvor et problem, når det ikke længere blot er ydre præstationskrav, men krav der rettes mod selvet; når det er "mig" der bliver produktet for det der skal præstere (mig på sociale medier, i klassen, i skolen, mv.).

Mennesker er fejlbarlige og sårbare væsener, og vi har som skoler en opgave i, at give rum og plads til, at børn og unge i skolen kan være det på måder, der peger ud i verden; på naturen, kulturen, samfundsstrukturer, og de omstændigheder der bevirker og gør at nogle er bragt i en bestemt, udsat situation. Det er der noget opbyggeligt og kritisk ved, som vi kommer til at mangle, hvis vi hele tiden peger indad og skal finde årsagerne i os selv. Hvis vi skal tale om robusthed, som er et begreb der har været oppe i tiden, så skal vi måske ikke gøre det individuelt, men snarere tale om det som værdifulde, rummelige fællesskaber, hvor man ikke er bange for at dele erfaringer og tale om, hvad man oplever.

Pædagogik handler netop om at skabe betingelser for menneskelig udvikling – i og til et fællesskab. Derfor må vi også sigte på, at der, også politisk, er gode rammer til at gå pædagogikkens vej; se på og afprøve hvor langt vi kan gå ad pædagogikkens vej frem for, for hurtigt og entydigt, at tage udgangspunkt i et psykologisk/psykiatrisk afsæt.

På Lilleskolerne, der netop er vokset ud af stærke fællesskaber, idéer og vovemod, har vi et stærkt afsæt for netop at gå med pædagogikken forrest.

I bestyrelsens arbejdsår har vi haft mange gode samtaler om, hvordan vi bedst tager vare på Sammenslutningens skoler, deres interesser og forskellige livsvilkår. Nogle temaer er vokset i vores egen have, andre er kommet til os som bud på nye rammesætninger eller forslag til samarbejde. Det kan I læse mere om i resten af beretningen.

Forældrene og lilleskolen

På *lilleskolerne* har forældrene altid haft en central rolle, og samarbejdet med forældrene prioriteres og bliver til på mange forskellige måder. I LS er vi opmærksomme på og optaget af, at den gode relation mellem skole og foræl-

“Lilleskolerne har årtiers tradition for inddragelse af forældrene. Det er en kerneværdi for og på skolerne, og derfor har vi også i bestyrelsens kulturudvalg prioriteret arbejdet med temaet Lilleskolen og forældrene.”

dre kan opretholdes og udvikles; for skolens og ikke mindst også børnenes skyld.

I lyset af netop den stærke praksis og tradition for at have forældrene tæt på og engageret i skolen har vi, i året der er gået, haft et forstærket fokus på *lilleskolen og forældrene*. For ligesom med alt andet, så bevæger og forandrer forældrene og skolen sig, og de seneste år har der generelt kunnet spores en markant udvikling i omfanget af forældreinvolvering, og arbejdet med at levere et aktivt engagement i børns skoleliv synes at fylde mere og mere i forældres hverdag.

Det er i udgangspunktet positivt, men det stiller også skolerne og forældrene overfor nye spørgsmål og udfordringer. Spørgsmål og udfordringer, der bl.a. har at gøre med balancen mellem det intensive og grænseløse forældre- skab, som i dag synes at blive idealiseret – af staten, af markedet, opdragelseseksperter og i kulturen, og de grænser for samarbejdet som skolens ledelse og ansatte sætter. Det er vigtigt at vi, sammen på skolerne og i LS, får taget de nødvendige drøftelser, så vi også får blik for forældreinvolveringens bagsider og utilsigtede konsekvenser; fx at der kan være store forskelle på forældres muligheder for at deltage og levere et aktivt engagement i skolen, at tid i dag ofte er børnefamiliens mest pressede ressource, og at et aktivt skoleengagement er blevet en vigtig moralsk ingrediens i tidens forældreskabsideal.

På årets regionsmøder mødtes vi netop om dette og sammen med sociolog Maria Ørskov Aksenvoll, der også har bidraget til Årsskriftet, så vi nærmere på, hvordan vi på den enkelte *lilleskole* kan arbejde med at sætte gode grænser og etablere en fælles og stærk forståelse af forældrenes plads og rolle på skolen; skabe gode rammer om forældrenes engagement i og interesse for skolen.

I dette ligger der også en tydelighed omkring, at der er forskel på skolen og hjemmet; på den relation forældrene og de ansatte har til børnene, og den situation og de relationer børnene står i, når de er i skole henholdsvis hjemme. *Lilleskolerne* har årtiers tradition for inddragelse af forældrene. Det er en kerneværdi for og på skolerne, og derfor har vi også i bestyrelsens kulturudvalg prioriteret arbejdet med temaet *Lilleskolen og forældrene*.

Stå mål med

Vi er i LS optaget af at sikre så gode, klare og frie rammer til at *lilleskolerne* kan realisere deres formål og pædagogik og indrette skolen i overensstemmelse med dette. Derfor har spørgsmål om – og spørgsmål til – *stå mål med-komplekset* også fyldt i året der er gået. Hvad vil det egentlig sige at give en undervisning, der står mål med hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen? Hvad er det for en politisk, styringsmæssig og pædagogisk ramme om undervisningen, der konkret og potentielt lægges om skolen, når vi *står mål med*?

Vi har fortsat et godt og konstruktivt samarbejde med de øvrige skoleforeninger om *stå mål med-komplekset* og været aktive i, kontinuerligt, at markere og præcisere vores position overfor Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, STUK (fx i Styrelsens tilsynsberetning for 2021, tilsynsstrategi for 2022-24 og tematiske tilsyn med de tilsynsførendes tilsynserklæringer). Samarbejdet omfatter også møder med deltagere fra foreninger på hele grundskoleområdet, og vi sidder bl.a. også med som en af to repræsentanter for de frie grundskoler i ministeriets Grundskolepanel.

For os er det afgørende vigtigt, at de frie grundskolers frihed til og mulighed for at lave

en skole og *give en undervisning, der stemmer med skolernes egen overbevisning, og tilrettelegge undervisningen i overensstemmelse med denne overbevisning*, holdes i hævd og ikke begrænses unødvendigt. Det handler dels om nogle afgørende balancer mellem kontrol og tillid i det statslige tilsyn med de frie grundskoler og dertilhørende forståelser og fortolkninger af, hvordan en fri grundskole der står mål med (folkeskolen og fælles mål) kan se ud, og dels om hvordan vi som skoleforening kan vise an til, og hvordan man på den enkelte lilleskole kan forholde sig til og arbejde med *stå mål med* på måder, *der afspejler og reflekterer skolens egen overbevisning og formål*.

I efteråret gik vi til *Lederiet* i kødet på *stå mål med-kravet*, og hvad det er for forståelser af, begreber om og forventninger til skolens undervisning, som 'indholdsudfylder' Stå mål med-kravet i Statens optik – og hvordan vi som *lilleskoler* kan fastholde og udvikle et selvstændigt pædagogisk rationale ved at give et bud på lilleskolens formål og spejle det i folkeskolens formål, som jo sætter horisonten og bestemmer "kvaliteten" af undervisningen i folkeskolen. Altså den undervisning vi i *lilleskolerne* skal *stå mål med*.

Friheden til at lave fri grundskole er jo netop friheden til at sætte klare rammer for indholdet i og indretningen af sin skole; altså hvordan man via sit formål, sætter grænser for friheden.

Lærerne og lilleskolerne

Netop friheden til at vælge noget til, til at samle sig om at ville noget med nogen og forpligtige sig på at kvalificere dette pædagogisk, er det centrale omdrejningspunkt for *lilleskolerne*. Det kalder også på, at der er lærere/personale på skolerne, som kan og vil løfte og udfolde det grundlag, de ideer og værdier, som skolens aktører er samlet om.

Vi har, på *lilleskolerne* og som samfund, en interesse i, at lærergeneringen tilbageerobrer den opbakning, tillid og stolthed, som tidligere har kendetegnet den; at lærerne kan komme mere på banen og give den gas; at de får en uddannelse, de kan være stolte af og bruge til noget; at de bliver og vedbliver at være i stand til at formidle og forvalte et formål, tænke ud fra et formål og definere undervisningen i relation til et formål.

Vi kan ikke lave en god og relevant skole uden dygtige lærere, der både har en praksis og et sprog for deres praksis, som står på et solidt fagligt/pædagogisk grundlag. I året der

er gået, har vi skabt kontakt til Professionshøjskolen Absalon og mødtes med repræsentanter for både pædagog- og læreruddannelsen for at se på mulighederne for at få etableret et samarbejde, hvor *lilleskolerne* kan bidrage dels med beskrivelser af og input til andre rammer for udfoldelse af pædagogik og undervisning i grundskolen, dels blive mere tydelige som praktiksteder og dels indgå i forskellige pædagogiske forskningsprojekter. Vi håber vi ad denne vej bl.a. kan være med til at påvirke nogle forestillinger og tanker om, hos lærer- og pædagogstuderende såvel som hos undervisere, hvordan en skole, undervisning og pædagogik kan se ud, når man har andre rammer at udfolde sig indenfor. Vi håber, at vi ad denne vej kan være med til at skærpe opmærksomheden på behovet for at få reaktiveret og revitaliseret det pædagogisk forankrede sprog om skolen.

Samarbejdet med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Sproget om og dermed også blikket på og forståelsen af skolen er også et centralt nedslagspunkt i vores samarbejde med de øvrige skoleforeninger og ikke mindst også Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Vi har som sektor en interesse i, at der er en god, konstruktiv, og til tider også fortrolig, dialog med STUK; at vi kan og vil kontakte hinanden og mødes om forskellige forhold, kommende og afsluttede indsatser, (for-)tolknings spørgsmål, konkrete tilsynssager, mv.

Samarbejdsprojektet betyder for os, at samtidig med at vi bestræber os på at være tydelige i vores holdninger og position ift. konkrete tiltag fra Styrelsen, så sigter vi også på en god tone og opbyggelighed i dialogen. Kan vi bidrage til et godt samarbejde og en stærkere fælles forståelse af hvad de frie skoler er for størrelser, hvordan rammerne for deres praksis og organisering kan tage sig ud og materialisere sig på mangfoldige måder, så vil vi have et andet og bedre afsæt for at tale om tilsyn og skolernes opfyldelse af *stå mål med- og frihed og folkestyrekravet*.

Som en del af denne tilgang inviterede vi Styrelsen på skolebesøg i december 2022. Her besøgte vi Ryparken Lille Skole og Den lille Skole. Begge steder fik vi en rundvisning og snak med skolens ledelse, og så havde vi god tid til også at tale skole og vores samarbejdsrelation – nu og fremover. Den fælles konklusion var, at det var en god dag, og vi ser frem til at gentage den i det kommende år og fortsætte

den samarbejdsrelation, som vi oplever bliver styrket af, at vi kan mødes med Styrelsen under nogle former, hvor skolernes praksis og organisering kan blive vist frem, og der kan blive sat ord på og spurgt til pædagogikken, og hvorfor man gør som man gør.

En ny politisk virkelighed?

I 2022 fik landet en ny flertals- og flerparti-regering. Vi fik i den forbindelse også en ny minister på vores område: Mattias Tesfaye. Den danske grundskole og de frie grundskoler har de seneste år været genstand for stor politisk bevågenhed, og vi mødes som sektor forskelligt afhængigt af hvor i det politiske landskab, der tales fra. Vi har i LS hæftet os ved at regeringen ønsker at "starte den pædagogiske samtale" med afsæt i en "grøn betænkning". Hvorvidt det afspejler en erkendelse af, at den pædagogiske samtale har haft trange kår i den ydre styring af folkeskolen, kunne man måske foranlediges til at tro. Det er dog, uanset, godt nyt såfremt man vil gribe opgaven med samme tålmodighed og respekt for lærernes profession og erfaringer, som man gjorde til den "blå" navnebror i 1960. Forhåbentlig bliver der bedre plads til samtaler og inddragelse af de aktører, som skal arbejde med og realisere udkommet af arbejdet. Det er for os at se en central del af den samfundskontrakt, der i alle fald tidligere har kendetegnet vores samfund og relationen mellem stat, institution og individ: Borgerne har givet staten, repræsenteret via politikerne, mandat til at træffe beslutninger på vegne af dem – og disse beslutninger træffes så på baggrund af inddragelse af de aktører, som beslutningerne vil påvirke.

Med den nye undervisningsminister og regeringsgrundlaget er ubalancen mellem det boglige og praktiske indhold i skolen kommet yderligere i fokus. Vi har som samfund de seneste årtier haft travlt med at ensrette vores skole- og uddannelsessystem efter internationale standarder forankret i og omkring PISA-målinger og andre bogligt/akademisk fokuserede opgørelser af 'viden'. Den tidligere undervisningsminister indførte en obligatorisk prøve i et praktisk-musisk valgfag i 8. klasse for at fremme det erhvervsfaglige lag i grundskolen. Ikke en ide der er vokset i vores have og som har vist sig udfordrende for mange *lilleskoler*, idet man i forvejen har taget de praktisk-musiske fag seriøst og indrettet sig med diverse linje- og valgfag, der ikke umiddelbart lader sig begrænse til rammerne for den obligatoriske

prøve. At arbejde med de praktisk-musiske fag rummer fag og fagligheder, didaktik og pædagogik, som ikke skal begrænses til eller defineres af arbejdsmarkedets behov for arbejdskraft.

Vi skal passe på, og vi vil i LS være opmærksomme på, at det forstærkede fokus på praksisfaglighed, som fremgår af det nye regeringsgrundlag, ikke reduceres til et spørgsmål om (ud)dannelse til arbejde; til at forberede eleverne til arbejdslivet og de forventninger, som samfundet stiller efter skolepligtens udløb. Ambitionen om en skole med plads til flere fagligheder end 'den akademiske', hvor flere børn og unge kan komme til – og blive til, er god, fordi det giver mening pædagogisk. Hvis vi lader en politisk og et arbejdsmarkeds efterspørgsel være argumentet følger og fortsætter vi ad samme vej, som har præget skolen siden introduktionen af PISA, hvor skolens indhold og pædagogik er blevet begrundet i økonomiske forhold udenfor skolen.

Vi er også opmærksomme på, om den nye minister vil videreføre det ganske stærke fokus hans forgænger havde på de frie grundskolers elevsammensætning og kritik af, at de ikke løfter deres andel af et socialt ansvar.

Hvad angår det første, så fremgår det i regeringsgrundlaget, at regeringen ønsker at modvirke parallelsamfund, *herunder friskoler med en skæv elevsammensætning* (regeringsgrundlaget s. 46). Vi har i Danmark en stærk og stolt tradition for, og en lovgivning der muliggør, at en forældrekræds kan samles om at etablere en skole med et andet værdigrundlag – om det så er pædagogisk, politisk eller religiøst. Det er vigtigt, at vi på tværs af de frie skoleforeninger står sammen om dette og arbejder på og for, at regeringen interesserer sig for og sætter sig ind i, hvorfor forældre vælger den type skole de gør. Hvorfor de bor, hvor de bor, tror på det de tror, knytter sig til et lokalområde og deltager i samfundet som de gør og så videre. Det er måske nok de muslimske friskoler der aktuelt er i skudlinjen, men hvem bliver de næste?

Hvad angår spørgsmålet om 'socialt ansvar', så har vi som sektor en opgave i at udfordre den præmis, der synes at herske i det største af regeringspartierne, hvor socialt ansvar opgøres kvantitativt som en vægtning af forholdet mellem forældrenes indkomst og uddannelsesniveau og etniske herkomst. At opgøre socialt ansvar på sådanne parametre giver i sig selv et ufuldstændigt billede (hvordan korrigerer man eksempelvis ift. lokale og regionale forskelle) og skubber, atter, blikket på skolens indhold, pædagogik og pædagogiske arbejde i baggrunden.

“Friheden til at lave fri grundskole er jo netop friheden til at sætte klare rammer for indholdet i og indretningen af sin skole; altså hvordan man via sit formål, sætter grænser for friheden.”

På *lilleskolerne* arbejdes hårdt og seriøst med at skabe så gode rammer som muligt for de børn og unge, der går der. Det skal vi, og det vil vi. Men ressourcerne er ikke uendelige, og vi konstaterer, at *lilleskoler* mange steder i landet ikke får den støtte fra den kommunale PPR, som de har brug for og efterspørger. Det klare indtryk er, at PPR rundt om i landet er hårdt presset; at der er alt for lange ventetider, at sagerne hober sig op, og at der er stor udskiftning blandt PPR-ansatte, og det derfor er svært at få opbygget en stærk faglig relation mellem PPR og skole. Det er kritisk og kritisabelt. Vi har som skoler og samfund brug for en velfungerende Pædagogisk-Psykologisk Rådgivning med ordentlige arbejdsforhold for de ansatte og med tid til at tage sig af de sager og skoler, de har kontakt med – uanset om det er folkeskoler eller frie grundskoler. Det er der nemlig ikke lovgivningsmæssigt nogen forskel på.

Til årets *Specialpædagogiske* træf mødtes vi om netop denne problemstilling: Hvad gør vi på de enkelte lilleskoler, mens vi venter på PPR? Kan vi lade os inspirere af hinandens pædagogiske ageren og på den måde blive endnu skarpere på, hvordan vi skal organisere os omkring børn i vanskeligheder. Vi har siden træffet arbejdet på at etablere et specialpædagogisk netværk efter samme model som vores faciliterede netværk for læsevejledere, tysk- og dramaundervisere. Det nye netværk går efter planen i luften i det kommende skoleår.

Styrkelse af lilleskolernes ledelse og organisation

Lilleskolerne er mange forskellige størrelser, men alle deler de præmissen om, at der skal være en bestyrelse, som har det overordnede

ledelsesansvar og en ansat daglig leder, som har ansvaret for den daglige pædagogiske ledelse af skolen. På langt de fleste lilleskoler er et flertal af bestyrelsesmedlemmerne, hvis ikke alle, samtidig forældre på skolen, valgt på en generalforsamling af forældrekrædsen (evt. også skolekrædsen). Det er en særlig og til tider prekær konstruktion. Hvad og hvem repræsenterer bestyrelsen? Hvornår ligger en sag på bestyrelsens bord, og hvornår ligger den på den ansatte ledelses bord? Hvordan skaber og vedligeholder man fælles fodslag i skolens samlede ledelse – den valgte (bestyrelsen) og den ansatte (den daglige leder) – om skolens rammer, retning og praksis?

At agere som ledelse på en lilleskole er meget mere end at kunne lovgivningen og kontrollere at budgetterne overholdes. Det er også, og måske især, at sikre en klar arbejds- og rollefordeling i skolens organisation og den rette balance mellem forældrenes ejerskab til skolen, deres engagement og interesse i den skole, de har valgt til deres barn og den idé/det værdigrundlag man er samlet om – og så medarbejdernes arbejde og tilgange.

Vi har, i året der er gået, arbejdet med, udgivet og af STUK fået godkendt, et paradigme for en lilleskoles vedtægter. En standard som den enkelte lilleskole kan tage afsæt i ved opstart eller ajourføring af sine vedtægter. Vi ønsker i LS at kunne stille gennemarbejdet og relevant materiale til rådighed for skolerne, så de har mulighed for at blive styrket i deres rammer og organisation. Vores paradigme for en lilleskoles vedtægter er et udtryk for dette og for vores tilgang til, hvordan man hensigtsmæssigt kan indrette sig via sine vedtægter. Til at supplere vedtægterne har vi også udgivet en standard for en forretningsorden for bestyrelsens arbejde, som kan understøtte bestyrelsen i

at bevare et samlet overblik og give den til enhver tid siddende bestyrelse et solidt grundlag, som kan bringe den sikkert igennem en række af de rutiner og opgaver, der hører hjemme på bestyrelsens bord.

Dette arbejder lægger sig som et vigtigt og vægtigt supplement, til de møder vi har omkring *lilleskoleledelse* i årets løb: Intrømøder for nye bestyrelsesmedlemmer, Temamøder for bestyrelser på zoom, Regionsmøder og de mange møder som vores sekretariat deltager i rundt om på skolerne. Dertil kommer den kontinuerlige opdatering af skolens daglige ledelse og administration: månedlige onlinemøder, vores ugentlige nyhedsbrev, diverse arrangementer, heriblandt en fortsættelse af arbejdet med arbejdstidsaftalen, netværksdøgn for administrativt personale og ledertræf.

Det er helt centralt for den enkelte lilleskole, at der er en god og samlet ledelse. Det er ikke lige til og let, og vi konstaterer også, at det mange steder er svært og udfordrende. Uanset at årsagerne varierer, så har vi som skoleforening en interesse og en opgave i, at styrke skolernes ledelse, så den kan handle og træffe beslutninger, som skolen kan og vil stå på mål for, som fremmer skolens virke og er svar på spørgsmål om pædagogiske, ledelsesmæssige og organisatoriske forhold, så skolen kan fastholde og udvikle dens pædagogiske fundament og være en skole for de børn og voksne, der befolker den.

En tematik i dette fokus har også at gøre med rekruttering og fastholdelse af skolelederen. Vi har på møder i forskellige regi i årets løb, sammen med de øvrige skoleforeninger, understreget behovet for, at lønssystemet for lederlønninger på de frie grundskoler ændres. Det er stærkt utilfredsstillende at lederlønnen, for at den er tilnærmelsesvis konkurrencedygtig med lønningerne i det kommunale system, skal suppleres med vederlag, som skal aftales fra år til år, og som kun kan bringes til udbetaling en gang årligt. Det stiller lederne og skolerne unødvendigt dårligt, og der SKAL findes en løsning.

Taksigelser

Vi har igen i år haft et godt og givende samarbejde med de frie grundskolers skoleforenin-

ger. Det vil vi gerne kvittere og takke for. Både på 'politikerniveau' og 'embedsmandsniveau' møder vi engagerede og kompetente kolleger og en åbenhed for at diskutere og blive kloge på konkrete og kommende indsatser og tiltag. Vores dialog og møder med hinanden er kendetegnet ved fagligt og sagligt forankret fokus på 'sagen' – og en stærk fælles ambition om at sikre gode rammer og vilkår for de frie grundskoler. At der også er en god stemning, omgangsform og -tone, gør bestemt ikke samarbejdet mindre glædeligt.

En særlig tak skal lyde til Sammenslutningen af Steinerskoler, som vi deler kontorfaciliteter med. Året igennem får vi vendt og perspektiveret pædagogiske og skolepolitiske tendenser og tiltag – og reflekteret forskelle og ligheder skoleformerne imellem.

Vi vil også sende en stor tak til medarbejderne i Børne- og Undervisningsministeriet – særligt de medarbejdere i STUK der har med vores område at gøre. Selvom vi ikke altid er enige i fortolkninger og udlægninger, så er det godt og vigtigt, at vi kan mødes og diskutere hinandens opfattelser og tilgange – og have lyst til og se perspektiverne i at mødes igen.

Tak for samarbejdet i årets løb til Frie Skoles Lærerforening, Frie Skolers Ledere, BUPL, 3F og HK. Tak til medarbejderne i Fordelingssekretariatet og medlemmerne af dets bestyrelse samt medlemmerne af Certificeringsudvalget. En stor tak skal også lyde til de pædagogikfolk og -forskere, politikere, oplægsholdere til vores arrangementer og andre, der engagerer sig i de frie grundskoler og lytter til vores synspunkter. Tak også til *Lilleskolernes Pædagogisk-historiske Selskab*.

Vi kommer – og vil ikke komme – udenom sekretariatet. En stor stor tak for at I er med ombord og med stort engagement og indsigt bidrager til, at vi alle er i yderst gode og kompetente hænder.

Den største tak skal imidlertid lyde til alle jer dedikerede *lilleskolefolk* på og omkring skolerne. Den indsats I gør, den ildhu og nysgerrighed, det arbejde I lægger i at lave god skole, det mod og det sammenhold jeres skoler står på og er udtryk for, er ryggraden i *lilleskolerne*. Uden jer, ingen lilleskoler.

OM MULIGHEDEN FOR EN ANDEN SKOLE

LUCAS CONE

Ph.d. stipendiat
Danmarks Institut for
Pædagogik og Uddannelse.

Når Nils Christie i 1971 spurgte, hvad der ville ske, hvis skolen ikke fandtes, henvendte han sig til skoleinstitutionen, som de fleste af os kender den: den styrede skole med fastlagte grænser og veldefineret indhold, der skal realiseres af lærere uden mange muligheder for, at skolesamfundets medlemmer har noget afgørende at sige. Sådanne rammer opstår, fordi nogen andre, et andet sted og med andre hensigter, allerede har bestemt hvilke aktiviteter, der giver skolesamfundet værdi. Skolen dengang, og langt hen ad vejen stadig i dag, er bestemt af kræfter *udenfor* skolen. Hvad ville der ske, hvis denne forudbestemte funktion forsvandt? Hvad ville der ske, hvis de mennesker, der bruger deres tid i skolen, selv kunne bestemme hvad, der giver betydning for dem at lave? Hvilket samfund ville vi få? Og hvilke former for tilværelse ville det give mulighed for?

Taler vi om skolen som en livsform i sin egen ret – som et sted, der skal holdes – bliver skolen ikke først og fremmest en mere eller mindre skuffende realisering af et normativt formål. Skolens omdrejningspunkt bliver snarere selve det at holde skole: den løbende og situerede opgave det er, at omsætte børns kontaktheder med verden i relationer, hvor børn som samfundsmedlemmer på margenen af de eksisterende logikker skal finde ud af, hvad det kræver at leve i samfundet på en for dem meningsfuld måde. Nogle gange vil det måske føre til, at børn og unge kunne få en god ide som at strejke fra undervisningen i klimaets navn, fordi opretholdelsen af disse relationer kræver nye politiske prioriteter. Men det er netop derfor, vi har brug for skolen: fordi vi i ethvert samfund har brug for et sted, der kan modstå tendensen til, at vores institutioner og medborgere fryser fast i stive og ulige systemer. Udrydder eller reducerer vi skolens liv helt, fjerner vi også denne grundlæggende del

af vores samfundsliv, nemlig muligheden for at afprøve på ny, hvordan vi kan leve sammen på nye måder. Med Nils Christies ord bliver opgaven at blive ved med, at ”kæmpe mod fristelsen til at sætte skolen i system” – selv når man tror, at man har den nye gode ide.

Spørgsmålet om, hvis skolen ikke fandtes, handler derfor først og fremmest om muligheden for en anden skole; en skole, der ikke findes som løsning på andres problemer. Det vil være en skole uden de mange bureaukratiske stilladser, der fortsat omgiver skolen. Det vil være en skole, hvor alle vigtige beslutninger om, hvad der foregår på skolen, hvordan den skal se ud, og hvordan den skal styres, overlades til skolesamfundet selv. Det vil være en skole, hvor børn og unge ikke kræver særlig viden og læringsmål, der overleveres uden kontekst, men hvor skolens indhold bestemmes i løbende dialog mellem skolens stemmer og omgivelser. Det vil være et forandrende samvær, der ikke først giver mening, når man er ude af skolen.

En sådan skole vil være fuld af uenighed og løbende debatter. Det vil ikke være en nem skole. Men det er lige præcis det, der er pointen, når John Dewey, Nils Christie og andre skoletænkere gennem tiden har udforsket muligheden for en skole, der ikke findes som redskab for andre, men i sin egen ret, som en del af livet. Kun når skolen har plads til at være skole, har vi reelt mulighed for at rive tæppet væk under de fastfrosne institutioners mønstre og bearbejde det faktum, at det for nogle mennesker vil være umuligt at leve i samfundet som det er; at fjerne det slør, som vi gennem myten om skolen, som et redskab for eksisterende eller fremtidige idealer, holder foran skolens små fællesskaber. Opgaven for skolepolitikken bliver at sikre tilstrækkelige vilkår for, at disse møder ikke fryser fast i stive systemer og regler, som de ikke kan komme ud af igen.

Lucas Cone er Ph.d.stipendiat på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse. Lucas deltog med et oplæg til årets Ledertræf på Sonnerupgaard Gods

DET GRÆNSELØSE FORÆLDRESKAB OG DEN GRÆNSESÆTTENDE SKOLE

Interview med Jimmy Krab og Maria Ørskov Akselvoll

MARIA ØRSKOV AKSELVOLL

Sociolog (Ph.d.)

JIMMY KRAB

Ph.d. og lektor på Professionshøjskolen Absalon

I arbejder begge med og forsker i forældreskab og relationer mellem skole og hjem. Er det muligt at kondensere et dominerende forældreskabsideal frem?

Jimmy: JA, umiddelbart er der to forestillinger på spil. Den ene er idealet om, at forældre er og skal være meget meget involveret i deres børns skole og hele liv. Den anden er, at der er mange forældre, der ikke kan leve op til idealet: de fraværende og usikre forældre, der ikke evner at deltage på samme måder og vilkår, som idealet foreskriver.

Maria: Idealet om netop det gode forældreskab, det intensive og grænseløse forældreskab, er i høj grad blevet til i relation til skolen. Det er skabt over mange år bl.a. også via forventninger til forældrene fra skolens side. Politikerne har selvfølgelig også været med og nu gør forældrene så, hvad de bliver bedt om. De skriver enormt meget på intra, deltager i trivselsarbejdet, stiller mange spørgsmål og krav til lærerne og pædagogerne og skolens ledelse, mv.

Særligt hvad angår trivselsarbejdet, så er det en afgørende pointe, at når det bliver frit for forældrene at træde sammen og lave trivselsarbejde, så træder nogle sociale dynamikker i spil, ulighedsdynamikker, hvor nogle særlige positioner sætter sig og definerer idealet. Og så kommer det normative og moralske i spil. Den gode forælder er den engagerede og involverede forælder. Så bliver det hurtigt til: jo mere involvering, jo bedre.

Vi skal være opmærksomme på, at der sker noget, når man giver noget videre til forældrene uden at sætte klare rammer for det. Hvis ikke er det nogle bestemte forældre der får talletid. Det sker hele tiden. Det der med at vise, at idealet er at være involveret i skolen. Vi har ikke længere fantasi til, hverken forældre eller professionelle, at skille de to ting ad. Kan man være en god forælder uden at engagere sig i skolen? Forældrene kan ikke forestille sig det, og lærerne og skolerne kan ikke forestille sig det.

Det jeg har set i mit arbejde er, at skolen i dag er med til at skabe et ideal, som det kræver

et kæmpe arbejde at leve op til - og det gør, at der skabes A- og B-hold i forældregruppen.

Og det her handler vel også om presset på lærernes og pædagogernes autoritet og faglighed. Det pædagogisk forankrede sprog om, hvordan vi er sammen med børnene i skolen – som jo er noget andet end at være sammen med børnene, når de er i hjemmet.

J: Ja, det er afgørende, at vi får lagt energi i det der er skolens og lærernes og pædagogernes projekt – også den enkeltes eget projekt, det som de gerne vil med deres arbejde. Det må jo være afsættet og også der, hvor man finder den faglige styrke til at stå overfor en forældregruppe, der har læst en hel masse og har alle mulige ideer om det ene og det andet. Den pædagogiske faglighed må tilbageerobres. Ser vi fx på alt det der er indført i skolen over de seneste år af eksterne elementer: UPV, nationale tests, trivselsmålinger og alt muligt, så er det alt sammen med til at udhule lærernes faglighed og selvstændighed.

M: Det handler også helt centralt om tydelighed omkring, hvad det er man som skole og lærer gør, og hvorfor man gør det. Der er jo på lilleskoler gode muligheder for at skolen og dens ledelse træder frem og beskriver og fortæller, hvordan gør vi her i relation til skole-hjem-samarbejdet; hvordan og hvornår afholder vi møder i en bestræbelse på at give så mange som muligt mulighed for at deltage og komme til orde, hvordan agerer vi på Intra, hvad er rammerne for forældreinvolveringen i klassen og på skolen, hvad er lærernes og pædagogernes rolle og ansvar, mv.

J: En pointe i den forbindelse er jo også at bringe argumentationen for nogle bestemte rammer frem i relation til, at det frigør nogle ressourcer til at skolens lærere og pædagoger kan lave noget mere sammen med børnene; nogle flere værksteder og federe ting med børnene. At vi mødes om noget i skolen, som skolens voksne danner ramme om.

“Kan børnene være uden voksen-opsyn? Kan de selv låse toiletterne? Der er hele tiden kampe om at beskytte henholdsvis sætte barndommen fri?”

Det her intensive eller grænseløse forældreskab lader også til i jeres beskrivelser at være enormt hårdt og slidsomt. Ligger der ikke også potentielt en frisættelse af forældrene ved, at man på skolen siger, nu skal I høre, sådan og sådan er forældresamarbejdet hos os.

M: Jo, det ligger der en frisættelse i. Grænseløsheden kan gøre opgaven uendelig, ligefrem umulig.

J: Og hvis man skal forstå det ’grænseløse forældreskab’, så skal man forstå det som en del af nogle samfundsmæssige forhold og strukturer – og det gælder også forældrenes usikkerhed. Det er del af noget der er større; noget der handler om, at man tror at forældrene er dem der ene og alene skal skabe virkeligheden for børnene, helt og fuldstændigt, og det skal man i dialog med forældrene om og hjælpe dem med at parkere, for når børnene er ovre i skolen, så skal de have tillid til, at det der foregår her, det tager vi os af, og det skal vi nok fortælle jer om.

M: Ja, der er brug for en tydelig beskrivelse af, hvor grænserne går og hvad de er til for; så det bliver en del af skolen, dens rammer og værdigrundlag, så det kan styrke skolen og dens aktører.

Der er et eller andet i det her med frihed og grænser – og ansvar. Er der i virkeligheden forskellige virkeligheder i spil?

J: Der er jo et stort pædagogisk arbejde i at være klar på, hvordan man sætter børnene fri ift. at være i og indgå i de institutionelle rammer man har sat op, fx i overgangen fra børnehaver til SFO og fra hjem til skole.

Kan børnene være uden voksen-opsyn? Kan de selv låse toiletterne? Der er hele tiden kampe om at beskytte henholdsvis sætte barndommen fri?

M: Hver gang man kigger på forældrene i dag, så er det ikke bare lige at kigge på den enkelte kontekst. Så er det at kigge på og prøve at forstå, hvorfor store dele af nutidens forældre er blevet så intenst optaget af at være forældre på bestemte måder; hvilket ansvar der ligger på deres skuldre, og hvorfor de agerer som de gør. Og netop i det lys har brug for nogle voksne i skolen, der kan berolige dem og sige, at vi har styr på det, her på skolen. Skolen er ikke så dårlig og farlig, som den har fået ry for at være. Vi har brug for en ny fortælling om, at vi faktisk har en virkelig god skole, og der kan vi godt sende vores børn hen.

J: Ja, det er rigtig vigtigt. Der er på den ene side idealer om familien og skolen, og så er der den familie og den skole, som vi lever med i virkeligheden, som er uperfekte - og det er måske det gode, at det er uperfekte størrelser, og det skal vi måske holde fast i. Det hele behøver ikke at være så perfekt. Det er jo noget af det, der spiller ind i det her problemfelt, både ift. forældrenes krav til skolen og skolens krav til forældrene, at vi tror, at det skal være så enkelt og ligetil - og det er det sjældent.

M: Lad os allerede nu begynde at snakke om det uperfekte forældreskab og den uperfekte skole... ’den gode nok skole’.

J: ja, det er jo nok det, der er problemet hele vejen rundt. Alle har forventninger til, at det hele skal være i top og perfekt.

M: ja, for ellers er børnene ’fucked’, og det er jo den logik, der er indlejret i det grænseløse forældreskab og den her forældredeterminisme: hvis ikke det er perfekt eller i toppen, så har man svigtet som forældre og som skole. Og sådan forholder det sig ikke. Det er et alt for stort pres at lægge på sig selv som forælder - og på skolen.

Maria Ørskov Akselvoll er sociolog (Ph.d.) og medlem af NOISE Jimmy Krab er Ph.d. og lektor på Professionshøjskolen Absalon Maria deltog i årets Regionsmøder og Jimmy har tidligere deltaget i Lilleskolernes Ledertræf.

LS I OVERSIGT

Aktivitetsliste

Repræsentantskabsmøde og Lilleskoletræf

Intromøder for nye bestyrelsesmedlemmer

Ledertræf – *Plads til begejstring, tid til forankring*

Netværksdøgn for lilleskolernes administrative personale

Intromøder for nye medarbejdere

Lederiet – *Hvad skal vi stille op med, når vi skal stå mål med?*

Regionsmøder – *Det grænseløse forældreskab og den grænsesættende skole*

Specialpædagogisk træf – *Super(wo)man kommer ikke, det er op til os at handle.*

GDPR Workshop

Leder-zoom-møder
(11 online-møder i løbet af året)

Administrativ-zoom-møder
(otte online-møder i løbet af året)

Temamøder for bestyrelser
(fem online-møder i løbet af året)

Den nye arbejdstidsaftale
(to online-møder)

Oplægsholdere til årets forskellige arrangementer

Line Knutzon, dramatiker

Steen Nepper Larsen, lektor i uddannelsesvidenskab, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse

Kasper Colling Nielsen, forfatter og debattør

Lucas Cone, Ph.d.-stipendiat, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse

Jonas Lieberkind, lektor i pædagogisk sociologi, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse

Morten Timmermand Korsgaard, lektor på Malmö Universitet

Lotte Svendsen, filminstruktør, manuskriptforfatter og konsulent på Filminsitutet

Stefan Hermann, rektor for Københavns Professionshøjskole

Nina Kirkegaard Skov, IT-underviser og konsulent

Storm Stensgaard, forfatter og rådgiver

Keld Skovmand, Ph.d., Seniorforsker, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole, Anvendt Forskning i Pædagogik og Samfund

Maria Ørskov Akselvoll, Ph.d., sociolog og medlem af NOISE

Sine Grumløse, Ph.d., børne- og skoleforsker

Tilde Mardahl-Hansen, lektor på UCL og tilknyttet forskningsprogrammet Inklusion og hverdag

DET ER OP TIL OS AT HANDLE

RASMUS AAMAND

viceskoleleder, Humlebæk Lilleskole

KRISTIAN DIEMER LYNG JØRGENSEN

AKT-vejleder og lærer, Amager Lilleskole

På forrige Specialpædagogiske træf arrangeret af Lilleskolernes Sammenslutning, stod det tydeligt, at vi er mange *lilleskoler*, der oplever en stor frustration, når vi skal gennem kommunens flaskehals for at få hjælp til børn, der af en eller anden årsag er i vanskeligheder. I særdeleshed ventetiden på at få udarbejdet en PPV, kan være en proces, der ikke efterlader mange hår på hovedet hos de voksne omkring barnet.

En løsning på denne udfordring ville naturligvis være, at der blev prioriteret ressourcer i kommunerne, så man kunne undgå en flaskehalsproces for de børn, der akut har brug for hjælp. Men da Rom ikke blev bygget på én dag og træerne ikke vokser ind i himlen, besluttede vi at én fugl i hånden er bedre end ti på taget. Det var vigtigt for os, at dette års specialpædagogiske træf ikke skulle motiveres af frustration, men i stedet have en mere konstruktiv og forhåbningsfuld retning.

For hvad mon der foregår pædagogisk ude på de enkelte skoler, mens vi venter på PPR? Kan vi lade os inspirere af hinandens pædagogiske ageren og på den måde blive endnu skarpere på, hvordan vi skal organisere os omkring et barn i vanskeligheder?

Er det muligt i fællesskab både at hylde og samtidig også kvalificere de, små og store, indsatser der hver dag går for sig på lilleskolerne for at møde, bakke op om, hjælpe det enkelte barn såvel som de fællesskaber, der tilsammen konstituerer skolen og børnenes liv i skolen. Findes der måske allerede 'specialpædagogisk' guld nedgravet i vores 'almenpædagogiske' hverdag?

Vi havde med andre ord fokus på at udveksle erfaringer med, hvad vi allerede gør på vores skoler, der hjælper de børn, der ikke altid har helt nemt ved at indgå i fællesskabet. De tematikker der gik igen, havde især at gøre med, hvad vi selv kan og vil på lilleskolerne og hvordan vi kan og bør handle i et pædagogisk perspektiv, i modsætning til et psykologisk perspektiv.

Er der en risiko for, at gode, virksomme pædagogiske indsatser bliver glemt i et miljø, hvor et individualistisk og næsten patologisk børnesyn dominerer og hvor frygten for at falde uden for normalen afføder en ihærdig jagt på data om, at man nu også hører til; om man nu er normal nok.

Til at hjælpe os med at kaste lys på tematikken, havde vi allieret os med to yderst interessante oplægsholdere.

Sine Grumløse talte begavet om, hvordan ideen om "Den gode barndom" er en skrøbelig konstruktion og noget, der historisk bliver lavet om på, alt efter hvordan den politiske vind blæser.

100 års historie om det problematiske barn og de tilhørende løsningsmodeller, fra fattigdomsbekæmpelse til angstforebyggelse, tegner et billede af en børnepolitik, der langsomt men sikkert afkobles viden om børnene og i langt højere grad baserer sig på politiske, økonomiske ideologier og arbejdsmarkedsforhold. Fællesnævneren er det faktum, at det historisk er skiftende *udefrakommendefaktorer*, der bliver afgørende for et barns trivsel. Men hvilke muligheder eller mangel på samme giver det, når vi ved, at børns trivsel i allerhøjeste

Af Kristian Diemer Lyng Jørgensen og Rasmus Aamand

Deltagere i arbejdsgruppen bag Lilleskolernes Specialpædagogiske træf

grad beror på at føle sig som medskabere af et meningsfuldt fællesskab?

Det havde dagens anden oplægsholder, Tilde Mardahl-Hansen, nogle gode bud på.

Tilde talte især om børns deltagelsesmuligheder i skolefællesskaberne: "...problemer med rod i vanskelige sociale betingelser bliver ofte individualiseret, hvorved hjælpen risikerer at blive dekoblet skolens fællesskaber og lærere og pædagogers almen pædagogiske arbejde."

Vi skal altså måske ændre vores forståelse bort fra det individuelle mangelsyn eller diagnoseforståelse, til en tænkning om skolen som et sted, hvor der er mulighed for at tilrettelægge en mere nysgerrig tilgang til barnets forståelse af sig selv som en værdig medskabere af, og ikke bare deltager i, fællesskabet. Et fællesskab, der derfor også skal opleves dynamisk og fleksibelt

og vedligeholdes på en måde, så vi er parate til at lade eleverne få reel indflydelse på deres skolehverdag – bordopstilling, legeregler og rækkefølger er konkrete eksempler på, hvor vi kan lade selv de helt små børn opleve at være konkrete medskabere af de fællesskaber, der altid er til stede. Og endelig blev det slået fast igen og igen, at relationen til det enkelte barn og det enkelte fællesskab, ER den altafgørende faktor i al trivsels- og læringsarbejde. Og desuden, at trivsel og læring, i skolen, fortsat er to uadskillelige størrelser.

Efterfølgende erfaringsudvekslede vi skolerne imellem. Erfaringerne blev samlet sammen og der blev givet grønt lys fra de enkelte skoler til at påbegynde arbejdet med at danne et faciliteret specialpædagogisk netværk i lilleskoleregionerne. Dette arbejde er vi nu i fuld gang med.

HVAD SKAL VI KÆMPE FOR I DAG?

Interview med Bente Haugaard og Bent Laub Faaborg

BENT LAUB FAABORG

Tidligere lilleskolelærer og -leder

BENTE HAUGAARD

Tidligere lilleskolelærer og TR

Hvorfor skal vi lave lilleskole og engagere os i lilleskoler og hvordan oplever I det står til med balancen mellem det samfundsforandrende og samfundsbevarende ift. dengang I startede og arbejdede på *lilleskoler*?

Bent: Jeg oplevede en barndom i 50erne og 60erne der var meget stringent og autoritær. En tid hvor der aldrig blev spurgt hvorfor og hvor skolen så sandelig ikke var for sjov. Derfor var det vigtigt for mig, da jeg blev færdig som lærer, at jeg ikke ville fortsætte den måde at tænke skole og opdragelse på, men søge andre veje at tænke barn og skole på. For mig var det helt tydeligt, at her havde lilleskolerne noget, som jeg kunne bruge - og som jeg kunne se mig selv ind i: nemlig et sted hvor det enkelte barn bliver taget alvorligt, hvor man tager fællesskabet alvorligt og hvor læring er en proces, en aktiv proces i barnet, en proces hvor dialog og udfordring med andre børn og voksne skaber viden og forståelse. Hvis barnet ikke kan forstå, må det gerne sige: det her kan jeg altså ikke forstå uden at få en over nallerne. Læring er altså en aktiv proces i samspil med andre – den der laver noget, lærer noget

Bente: Jeg skulle være lærer, fordi der måtte være en anden måde at lave skole på, end den jeg selv var udsat for, en skole, hvor børnene skulle lære at være kritiske, lære at turde forholde sig til det, de hører og ser. Hvor man tør have en anden mening end de voksnes. Og hvor man aktivt kan være med til at sætte et aftryk. Det kræver, at man ses og høres, at man tages alvorligt, at der er tid til fordybelse og

eftertanke, og at dagligdagen /undervisningen er sammenhængende og ikke fragmentarisk.

Bent: Det handler også om fællesskaber og demokrati. På lilleskolerne har vi altid prioriteret at lytte og respektere hinanden. Ingen skal føle sig udenfor og alles stemmer er lige vigtige. Der skal være tid og plads til at arbejde med gruppedynamik og det nære fællesskab. Det kan f.eks. være i klassen på morgenmødet, gennem dramalege og teater og på fællesmøder for hele skolen.

Vi gik jo dengang nærmest imod demokratiet, fordi vi syntes at det var noget borgerligt fis, men nu er det bare skidevigtigt at vi holder fast i demokratiet. Demokratiet er under pres alle steder og derfor er det så vigtigt, at vi også på skolerne opdrager børnene til demokrati; at det ikke bare er noget vi snakker om, men også noget vi praktiserer.

Bente: ja, børnene skal hele tiden være omgivet af demokratisk handlende voksne, de skal lære demokrati ved at være midt i det. Det skal være tydeligt, hvilke spilleregler, der er, hvad man er medbestemmende om.

Lilleskolerne og de frie grundskoler karakteriseres som forældrenes skoler, hvordan oplevede I det – og hvordan ser det ud med relationen mellem skole og hjem i dag?

Bente: Ude hos os valgte forældrene en ide og så bakkede de totalt op om den. I dag oplever jeg mere og mere, at forældrene stiller mange spørgsmål til skolen: om lærerne er dygtige nok, og om børnene nu lærer det, de skal, og

Bente Haugaard har været lærer på Den Alternative Skole fra 1986. Derudover har hun bl.a. været næstformand i FGL. Bent Laub Faaborg har været lærer på bl.a. Den Lille Skole i København siden 1976 og derefter skoleleder på Hillerød Lille Skole. Begge er bestyrelsesmedlemmer i Pædagogisk – Historisk Selskab.

så videre. Før i tiden oplevede jeg, at der var tillid fra forældrene til skolen og lærerne; tillid til at vi vidste hvad vi gjorde, og at det vi gjorde, var godt nok.

Bent: Dengang havde forældrene måske også et større ejerskab til skolen. Sådan er det måske ikke så meget i dag. Hvis skolen ikke lever op til forældrenes forventninger, så er der nok flere, der tager børnene ud af skolen. Det er nok det største problem i dag: At der er mange, der ikke identificerer et ejerskab til skolen.

Bente: Ja, på lilleskoler er det jo afgørende vigtigt, at der er forståelse for og opbakning til det vi gør.

Bent: De forældre der meldte sig ind på skolen var nok også en mere homogen gruppe dengang – politisk i al fald. Vi havde en fælles sag. En sag om at forandre verden. Gøre verden til et bedre sted at være for voksne og for børn. Sådan skulle det også gerne være i dag. Dengang var vi måske lidt mere, på nogen områder, ensrettede og dogmatiske: man gik i mælkedrengeskjorter unisex, kunne kun handle i Brugsen og kørte 2CV.

I dag er der mange flere lag repræsenteret på skolerne. Både politisk og socialt. Og det er meget godt, men det gør det måske også sværere at lave skole. Vi skal ikke tilbage til dengang vi var mere ens, men det gjorde det nok noget nemmere at lave skole.

Bente: Men har vi ikke også i dag flere, der vælger lilleskolerne, som fravalg af folkeskolen? Forældrene er måske ikke så bastante i deres grundholdning ift skolens værdier. Det er enormt vigtigt, at forældrene vælger skolen til – og at skolen er tydelig omkring, hvad det er for en skole; hvilke værdier og pædagogisk praksis den hviler på. Ellers bliver det meget flydende for forældrene, hvad det er for en skole – og det skaber måske flere sammenstød omkring, hvad skolens mål og formål er.

Og det betyder også noget for lærerne. Manglende tydelighed kan medføre en usikkerhed på, hvad det er for en skole, de er lærere på, hvad det er de skal og skal leve op til. Hvorfor er det vi gør som vi gør? Hvad vil vi med det?

Hvis I skal nævne nogle af de nøgleområder som I selv stod for og ønsker at lilleskolerne fortsat skal stå for?

Bent: Min oplevelse er, at man lærte nogle børn at være glade for at gå i skole og også være nysgerrige. Det er to væsentlige forudsætninger for at gå i skole, men dengang var det ikke alle vi fik med. Det var en tid, hvor den antiautoritære opdragelse ikke gav plads og hjalp de svageste elever. De elever, som socialt og fagligt ikke kunne klare skolen uden en ekstra håndsrækning.

Lilleskolerne startede jo med at have barnet og fællesskabet i centrum. Børnene skulle være glade for at gå i skole og undervisningen skulle være nærværende og pirre barnets nysgerrighed.

Det nysgerrige barn – det at være nysgerrig, det kræver, at du er i et rum, hvor du tør være fortrolig og hvor der ikke kommer nogen og siger 'hvorfor står du og laver det og det', men at barnet tør, fordi det at være nysgerrig også handler om at turde være grænseoverskridende. Hver gang du skal lære noget nyt, så er det skidefarligt, du er på dybt vand og så er der nogle der skal holde dig / gribe dig. Det er noget af det, der er det vigtige i undervisningen – også i dag – og det må vi ikke slippe.

Bente: Det der med at være sammen og tage sig af hinanden var og er pædagogisk begrundet. Rum til at se og respektere hinanden, hjælpe hinanden og lære sammen. På lilleskolen er det helt tydeligt at her bliver børnene set. Der er rum til at være sig selv, men være sig selv i en sammenhæng. Ikke sig selv for sig selv, men sig selv med de andre.

Og det kreative aspekt er vigtigt. Til stadighed at fremme den kreative evne er særdeles vigtigt.

Bent: Sådan ser jeg det også rundt om på lilleskolerne. Men samtidig kan jeg også se og høre mange af de unge lærere som er nervøse for om de nu når igennem alt stoffet og får ført børnene frem til eksamen. Det handler meget om den eksamen og det presser måske nok nogle dele af skolens kreative sider tilbage – og det er synd.

Husk at lege. Der er tid nok. Rolig, vi skal nok nå det!

MELLEM DET KONSERVATIVE OG PROGRESSIVE

Interview med Ditlev Tamm

DITLEV TAMM

Professor Emeritus ved Københavns
Universitets juridiske fakultet.

Ditlev, du skulle jo have deltaget i vores ledertræf i september 2022, men blev desværre forhindret. Til træffet skulle vi blandt andet have talt om forholdet mellem progressivisme og konservatisme, hvad der kalder på forandring, og hvad der kalder på fastholdelse – og hvor du placerer dig?

Grundlæggende har jeg selv identificeret mit politiske ståsted som et sted indenfor konservatismen, som ligger tæt op ad socialdemokratiske ideer om, hvordan samfundet skal indrettes.

Konservatisme er for mig at se, at man støtter op om en stærk og ansvarlig stat, og at man bidrager med det man kan. Hvis man kan mere, så bidrager man naturligt med mere end dem der ikke kan så meget, og man går ikke og brokker sig over skatter og andre nødvendige elementer i opretholdelsen af samfundet. Den konservative er samtidig opmærksom på individet og netop på individuelle forskelle, rettigheder og pligter, der følger deraf. For mig er det først og fremmest den personlige pligtbevidsthed og ansvarlighed og sansen for den enkelte, som udgør forskellen mellem den konservative og socialdemokraternes mere kollektive tankegang. Det er desværre ikke lige der, jeg ser Det Konservative Folkeparti og dets snak om skattelettelser. Det er alt for småt.

Konservatisme er på sin vis også en modsætning til hastebeslutninger, som man ikke har tænkt igennem. Man tænker sig om, tager hensyn til traditionen samtidig med, at sam-

fundet bevæger sig frem. Der ligger for mig i konservatismen en historisk bevidsthed, men også en klar bevidsthed om og konstatering af, at samfundet går fremad – og det skal det hele tiden. Konservatisme handler derfor om en kultiveret og informeret måde at møde udviklingen på. Det handler ikke om at afvise nyt eller holde fast i det gamle bare fordi, det er det tilvante. Man skal både tilpasse sig til det der sker, og man skal også være med til at skabe nyt. En bevægelse i samfundet der går ud på at sige: hør vi skrider fremad, men vi har værdifulde ting i vores fortid, som vi kender til, og det skal vi forsøge at bevare i det omfang, vi har brug for det – i modsætning til en mere hovedkulds og uovervejede tilgang til, hvordan ting skal skride frem eller en ureflekteret tilegnelse af nye ideer.

Hvad ser du af udfordringer ved nogle af de aktuelle bevægelser i samfundet – hvad skal vi passe på lige nu?

Jeg er bekymret for uligheden. Verdens relativt begrænsede ressourcer beslaglægges af mindre og mindre grupper. Det er et faresignal, som er meget vigtigt at tage op og forholde sig til, hvis de, der har ressourcerne, ikke føler at de er en ansvarlig del af samfundet. At det ikke bare handler om dem og om at få mere, men også om at få samfundet til at hænge sammen. Svaret på det er jo netop ikke, at man skal have mere, men at man skal overveje, hvordan fordelingen skal være, af det man har.

Det er efter min mening dybt problematisk, at kimen til uligheden lægges inden skolealderen og allerede er der, når børnene begynder i skolen. Når jeg ser mine børnebørn gå i privatskoler og alle de tilbud de får fra et meget tidligt tidspunkt, og hvor begunstiget man er, hvis man kommer i den rigtige skole og har de rigtige lærere og kommer fra et hjem, hvor man har adgang til både åndelige og materielle ressourcer – uden at de sidste behøver at være store – så ser jeg den store fare i, at forspringet for nogle børn næsten ikke er til at indhente. Her spiller skolen en central rolle. Det system, vi har i Danmark er på mange måder beundringsværdigt, fordi det giver så mange forskellige valgmuligheder, men vi betaler som samfund en pris med nogle offentlige skoler i bestemte distrikter, som har svært ved at uddanne børn, der kan være på lige fod med andre. Det er et alvorligt problem, at der er børn, der ikke lærer at læse eller skrive ordentligt, og ikke nødvendigvis fordi de ikke har evnerne, men fordi skolesystemet ikke er godt nok.

Der er meget at tage fat på ift. at overveje, hvordan samfundet skal se og tage sig ud. Skolen er jo en kerne i samfundet, og jeg kan ikke fatte at lærerne og lærerorganisationerne ikke lægger meget større vægt på, hvordan uddannelsesniveaue er blandt lærerne. Hvad er det for noget, at man ikke kan fylde pladserne op på læreruddannelserne? Hvorfor har den uddannelse ikke en større prestige? Hvorfor vil man ikke gøre læreren til en stærkere figur?

Kan der være noget om, at lærere og andre faggrupper måske har været udfordret på: hvad er det vi står for og står på?

Jeg gik for mange år siden på Krebs' skole, og det var en meget bestemt og dansk skole, og man lærte om historien, og man læste sin danske litteratur. Tingene var sat i nogle båse, og der var et grundlag, som man skulle kunne – og det grundlag har på sin vis ikke forandret sig siden. Det som kan være et problem i dag er måske, at alle ikke får det grundlag; at den der lidt løse måde at forholde sig til en autoritet på også bliver et løst forhold til nogle fuldstændigt grundlæggende ting. Jeg er tilhænger af mange valgmuligheder, men der skal i mine øjne være et fælles grundlag af viden og færdigheder forud for, at man kan være kritisk, og det er måske et af de tynde punkter i skolen i dag.

Så hvis man skal bevæge samfundet i en anden og måske endda bedre retning?

Efter mine begreber, så er en frigørelse en proces som begynder med én selv, og det man vil frigøres fra. Man er nødt til at tilegne sig det man skal frigøres fra, og så kan man begynde at stille spørgsmål og arbejde sig videre. Det er lidt ligesom, hvis man afløser nogen, der har haft en stærk position i et fag. Man kan ikke bare komme med noget andet, man skal ligesom tilegne sig den rolle også og gøre sig klart, hvad det er man er oppe imod og så komme videre med det. Det bliver jo den stærke kritik. Den stærke kritik og position er jo den, der er klar over, hvad den er imod. Og det kræver jo et betydeligt arbejde; at man har tilegnet sig nogle færdigheder – skrive, læse og regne. For at være imod så skal man kunne noget. Det er grundlaget for verdensbilledet og at verden går videre. At vide at solen er i centrum, det byggede ikke bare på en oplevelse, men på målinger og et arbejde. Man var opdraget i ét system, og så fandt man ud af, at det var forkert; at det kunne jo ikke være sådan.

I opgørets stund der er man nødt til at tilegne sig det bestående, så det ikke bare er noget man synes, men noget man kan – og også kan forstå. For at komme videre, så skal vi være klar over, hvor vi er.

Og vel også hvor vi kommer fra?

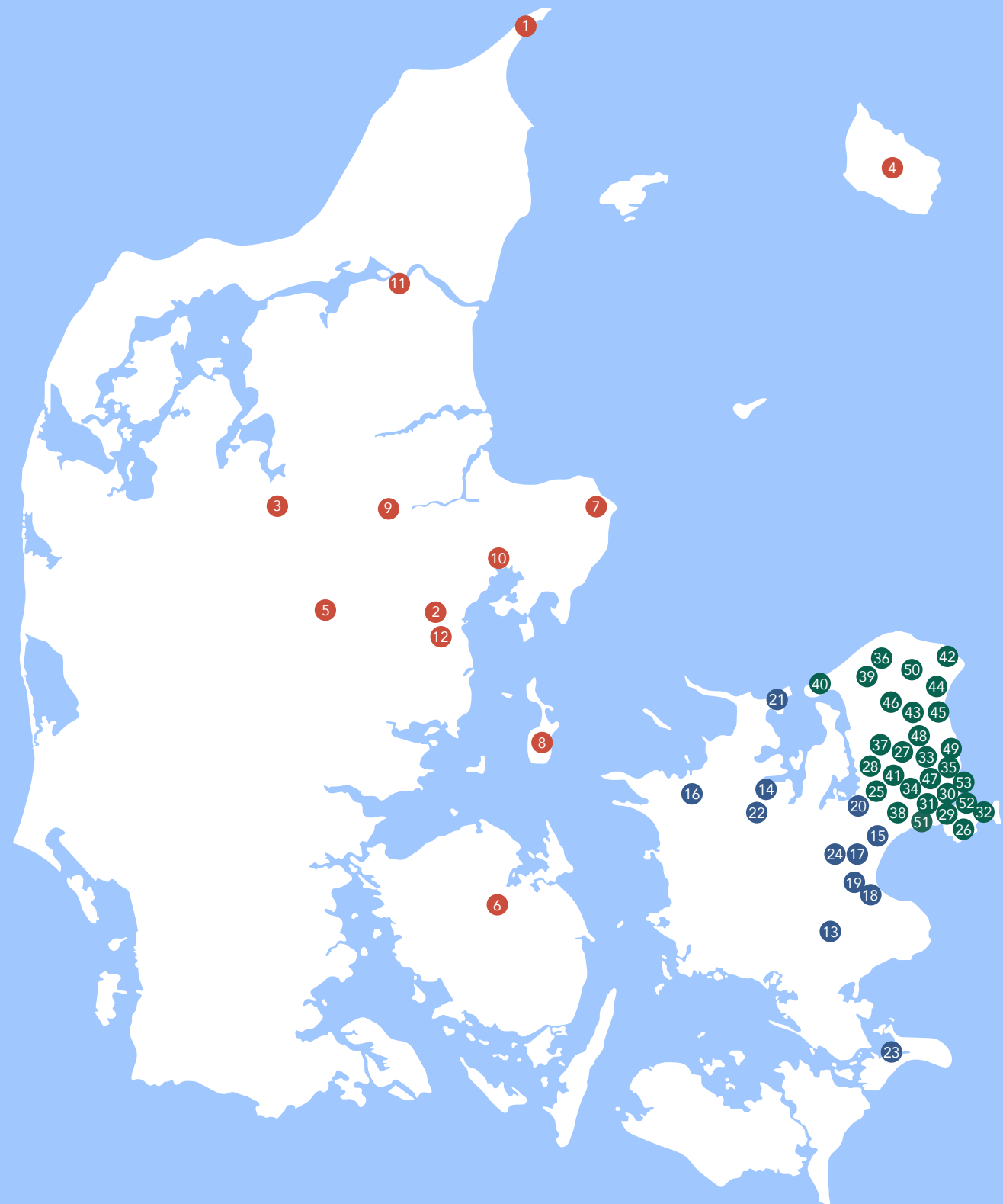
Ja, nemlig. Og jeg har ingen forventninger til, at samfundet kan blive ved med at være, som det er. Det er jo klart. Og derfor er det spændende at placere sig med nysgerrighed og se, hvor og hvad det egentlig er der sker.

Jeg kan i den forbindelse godt lide at skabe et informeret grundlag for en diskussion. At man ikke har låst sig fast på en position, men at man ved hvad det drejer sig om og sætter sig ind i det. Og der er virkelig nogle interessante grænser, der skal findes for tiden – og der er tiden foran sproget.

Vi mangler ofte et sprog eller nogle kategorier, man er sikre i at bruge. Og det er nok en af grundene til, at der opstår vanskeligheder nogle gange: at man møder nogle ting, som man ikke synes om, men i stedet for straks at ytre sig, så kunne man måske være lidt nysgerrig efter at forstå de grunde, skabe sig selv et informeret grundlag og gå ind i debatten på et vidensgrundlag og hæve sig lidt over den – fremfor at lade sig skylle over af den.

MEDLEMSSKOLERNE 2023

Jylland og Fyn

1) Brovandeskolen
Oprettet 1977, 0. - 9. kl., 188 elever
Nedre Mosevej 100, 9990 Skagen
Tlf.: 9844 4884
brovandeskolen@brovandeskolen.dk
www.brovandeskolen.dk

2) Børnenes Friskole
Oprettet 1983, 0. - 9. kl., 216 elever
Næringen 98, 8240 Risskov
Tlf.: 8610 9545
kontoret@boerrenesfriskole.dk
www.boerrenesfriskole.dk

3) Friskolen i Viborg
Oprettet 1976, 0. - 9. kl., 202 elever
Ammunitionsvej 5, 8800 Viborg
Tlf.: 8662 0042
info@friskolen-viborg.dk
www.friskolen-viborg.dk

4) Friskolen Østerlars
Oprettet 1964, 0. - 9. kl., 122 elever
Nybrovej 42, 3760 Gudhjem
Tlf.: 5649 8280
info@friskolen-oesterlars.dk
www.friskolen-oesterlars.dk

5) Gudenaaskolen
Oprettet 1976, 0. - 9. kl., 231 elever
Brunhøjvej 9, 8680 Ry
Tlf.: 8689 1759, Fax: 8689 0860
gudenaaskolen@gudenaaskolen.dk
www.gudenaaskolen.dk

6) Lilleskolen Odense
Oprettet 1974, 0. - 9. kl., 231 elever
Blåbærvej 43, 5260 Odense S
Tlf.: 6613 2028
lilleskolen.odense@teliamail.dk
www.lilleskolenodense.dk

7) Norddjurs Friskole
Oprettet 1981, 0. - 9. kl., 197 elever
Lergravsvej 4, 8500 Grenaa
Tlf.: 8630 9565
kontoret@norddjurs-friskole.dk
www.norddjurs-friskole.dk

8) Samsø Frie Skole
Oprettet 2003, 0. - 9. kl., 63 elever
Stadionsvej 4, 8305 Samsø
Tlf.: 8659 6979
kontor@samsøefrieskole.dk
www.samsøefrieskole.dk

9) Randers Lille Skole
Oprettet 1970, 0. - 9. kl., 222 elever
Tøjhushavevej 28-30, 8900 Randers
Tlf.: 8642 2010
rls@randerslilleskole.dk
www.randerslilleskole.dk

10) Syddjurs Friskole
Oprettet 1980, 0. - 9. kl., 190 elever
Molsvej 80B, 8410 Rønde
Tlf.: 8636 5252
kontoret@syddjursfriskole.dk
www.syddjursfriskole.dk

11) Aalborg Friskole
Oprettet 1980, 0. - 9. kl., 240 elever
Sohngårdsholmsvej 47
9000 Aalborg
Tlf.: 9814 7033
kontor@aalborg-friskole.dk
www.aalborg-friskole.dk

12) Århus Friskole
Oprettet 1952, 0. - 9. kl., 209 elever
Søholmsvej 13, 8260 Viby J
Tlf.: 8628 3354
skoleleder@aarhus-friskole.dk
www.aarhus-friskole.dk

Sjælland og Øerne

13) Haslev Privatskole
Oprettet 1973, 0. - 9. kl., 395 elever
Jens Chr. Skovs Vej 3, 4690 Haslev
Tlf.: 5631 2969
adm@haslevprivatskole.dk
www.haslevprivatskole.dk

14) Holbæk Lilleskole
Oprettet 1981, 0. - 10. kl., 315 elever
Stenhusvej 22 A, 4300 Holbæk
Tlf.: 5945 0045
lilleskole@hls.dk
www.hls.dk

15) Hundige Lille Skole
Oprettet 1968, 0. - 9. kl., 234 elever
Hundige Bygade 10, 2670 Greve
Tlf.: 4397 4300
kontor@hundige-ls.dk
www.hundige-ls.dk

16) Højbo Friskole
Oprettet 1974, 0. - 9. kl., 185 elever
Kalundborgvej 49, 4591 Føllenslev
Tlf.: 5929 1438
kontor@hoejbo-friskole.dk
www.hoejbo-friskole.dk

17) Jersie Privatskole
Oprettet 2013, 0. - 9. kl., 107 elever
Åsvej 1, 2680 Solrød Strand
Tlf.: 5371 5900
adm@jersieprivatskole.dk
www.jersieprivatskole.dk

18) Køge Lille Skole
Oprettet 1968, 0. - 9. kl., 209 elever
Egøjevej 130, 4600 Køge
Tlf.: 5665 0504
adm@klis.dk
www.klis.dk

19) Leonardo-skolen
Oprettet 2021, 0. - 9. kl., 55 elever
Campusbuen 29, 4600 Køge
Tlf.: 9383 0620
info@leonardo-skolen.dk
www.leonardo-skolen.dk

20) Roskilde Lille Skole
Oprettet 1964, 0. - 10. kl., Bh, 234 elever
Gundsøllillevej 50, 4000 Roskilde
Tlf.: 4678 7238
rls.lilleskole@rls.dk
www.roskidelilleskole.dk

21) Rørvig Friskole
Oprettet 1968, 0. - 9. kl., 170 elever
Søndervangsvej 43, 4581 Rørvig
Tlf.: 5991 8337
info@rorvigfriskole.dk
www.rorvigfriskole.dk

22) Sdr. Jernløse Lilleskole
Oprettet 1998, 0. - 7. kl., Bh, 82 elever
Sdr. Jernløsevej 51, 4420 Regstrup
Tlf.: 5918 3259
kontor@sj-lilleskole.dk
www.sj-lilleskole.dk

23) Skolen for Livet
Oprettet 2015, 0. - 9. kl., 67 elever
Kostervej 26, 4780 Stege
Tlf.: 5265 6754
post@skolenforlivet.nu
www.skolenforlivet.nu

24) Vor Frue Friskole
Oprettet 2020, 0. - 7. kl., 41 elever
Gl. Tjærebyvej 100, 4000 Roskilde
Tlf.: 6143 9786
info@vorfruefriskole.dk
www.vorfruefriskole.dk

København og Nordsjælland

25) Albertslund Lille Skole
Oprettet 1967, 0. - 9. kl., 217 elever
Herstedøster Skolevej 28,
2620 Albertslund
Tlf.: 4345 1230
info@albertslundlilleskole.dk
www.albertslundlilleskole.dk

26) Amager Lille Skole
Oprettet 1968, 0. - 9. kl., 248 elever
Rodosvej 47, 2300 København S
Tlf.: 3259 1390
info@amagerlilleskole.dk
www.amagerlilleskole.dk

27) Bagsværd Friskole
Oprettet 1957, 0. - 9. kl., 200 elever
Skovalleen 6, 2880 Bagsværd
Tlf.: 4498 4335
kontor@b-friskole.dk
www.bagsvardfriskole.dk

28) Ballerup Ny Skole
Oprettet 1973, 0. - 9. kl., 194 elever
Tvendagervej 4, 2750 Ballerup
Tlf.: 2965 2351
kontor@ballerupnyskole.dk
www.ballerupnyskole.dk

LILLESKOLERNES SAMMENSLUTNINGS BESTYRELSE

29) Byens Skole

Oprettet 1971, 0. - 9. kl., 466 elever
Høffdingsvej 75, 2500 Valby
Tlf.: 3616 7746
byens@byens-skole.dk
www.byensskole.dk

30) Børne U.N.I.

Oprettet 1996, 0. - 9. kl., 292 elever
Valdemarsgade 14, 1665 København V
Tlf.: 3325 3405
info@borneuni.dk
www.borneuni.dk

31) Den dansk-franske Skole

Oprettet 2010, 0. - 9. kl.
Tagensvej 188, 2400 København NV
Tlf.: 3070 3355
ecolefrancodanoise@gmail.com
www.ecolefrancodanoise.dk

32) Den Grønne Friskole

Oprettet 2014, 0. - 9. kl., 155 elever
Strandlodsvej 38-40, 2300
København S
Tlf.: 2567 8553
sekretaer@dengroennefriskole.dk
www.dengroennefriskole.dk

33) Den Lille Skole

Oprettet 1949, 0. - 9. kl., 233 elever
Gammelmosevej 228, 2800 Lyngby
Tlf.: 4498 3926
dls@denlilleskole.dk
www.denlilleskole.dk

34) Den Lille Skole i København

Oprettet 1968, 0. - 6. kl., 139 elever
Lindholmsvej 18, 2700 Brønshøj
Tlf.: 3860 1616
lilleskolen-kbh@lilleskolen-kbh.dk
lilleskole-kbh.skoleporten.dk/sp

35) Det Frie Gymnasium, grundskolen

Oprettet 1970, 8.-10.klasse, 139 elever
Møllegade 26, 2200 København N
Tlf.: 3537 1111
adm@detfri.dk
www.detfri.dk

36) Esrum Kost- og friskole

Oprettet 1988, 6. - 10. kl., 41 elever
Esrum Hovedgade 18, 3230 Græsted
Tlf.: 4839 0950
kontor@esrumkostskole.dk
www.esrumkostskole.dk

37) Farum Lilleskole

Oprettet 2019, 0.-5.klasse, 79 elever
Farum Park 2, 3520 Farum
Tlf.: 2890 8970
kontor@farumlilleskole.dk
www.farumlilleskole.dk

38) Freinetskolen

Oprettet 1976, 0. - 9. kl., 198 elever
Valby Langgade 117, 2500 Valby
Tlf.: 2522 2650
kontor@freinetskole.dk
www.freinetskolen.dk

39) Gribskov Lilleskole

Oprettet 1967, 0. - 9. kl., 101 elever
Ny Mårupvej 302, 3200 Helsinge
Tlf.: 4879 5343
gs@gribskov-skole.dk
www.gribskov-skole.dk

40) Halsnæs Lilleskole

Oprettet 2000, 0. - 9. kl., 173 elever
Hågendrupvej 6 Torup, 3390
Hundested
Tlf.: 4798 8883
post@halsnaesskolen.dk
www.halsnaesskolen.dk

41) Hareskovens Lilleskole

Oprettet 1965, 0. - 9. kl., 267 elever
Skovbovænget 124, 2750 Ballerup
Tlf.: 4498 8210
mail@hareskovenslilleskole.dk
www.hareskovenslilleskole.dk

42) Helsingør Lille Skole

Oprettet 1962, 0. - 10. kl., 216 elever
Fredericiavej 1, 3000 Helsingør
Tlf.: 4921 0203
kontor@lilleskolen.dk
www.lilleskolen.dk

43) Hillerød Lilleskole

Oprettet 1966, 0. - 9. kl., 217 elever
Brødskovvej 3, 3400 Hillerød
Tlf.: 4826 6586
kontoret@hillerod-lilleskole.dk
www.hillerod-lilleskole.dk

44) Humlebæk Lille Skole

Oprettet 1967, 0. - 9. kl., 197 elever
Boserupvej 101, 3050 Humlebæk
Tlf.: 4919 1029
humlebaek@lilleskoler.dk
www.hbls.dk

45) Hørsholm Lille Skole

Oprettet 1970, 0. - 9. kl., 192 elever
Højskolevej 11, 2960 Rungsted Kyst
Tlf.: 4586 2232
hlsk@hlsk.dk
www.hlsk.dk

46) Nordsjællands Friskole

Oprettet 1981, 7. - 10. kl., 60 elever
Rønbjerg Allé 2, 3400 Hillerød
Tlf.: 4826 8697
kontor@nsj-friskole.dk
www.nsj-friskole.dk

47) Nørrebro Lilleskole

Oprettet 1975, 0. - 9. kl., 206 elever
Prinsesse Charlottes gade 34-36,
2200 København N
Tlf.: 3535 4501
kontoret@norrebro-lilleskole.dk
www.norrebro-lilleskole.dk

48) Rudersdal Lilleskole

Oprettet 1987, 0. - 9. kl., 92 elever
Vejløsøvej 40B, 2840 Holte
Tlf.: 4542 5887
kontor@rudersdal-lilleskole.dk
www.rudersdal-lilleskole.dk

49) Ryparken Lille Skole

Oprettet 1970, 0. - 7. kl., 180 elever
Gartnerivej 3, 2100 København Ø
Tlf.: 3929 6639
kontor@ryp.dk
www.ryparkenskole.dk

50) Skolen på Slotsvænget

Oprettet 1985, 6.-10. kl., 49 elever
Slotsvænget 61, 3480 Fredensborg
Tlf.: 4847 6777
skolen@slotsvaenget.dk
www.slotsvaenget.dk

51) Trekronergade Freinetskole

Oprettet 1979, 0. - 9. kl., 208 elever
Trekronergade 46, 1., 2500 Valby
Tlf.: 3617 3162
kontor@trekroner-freinet.dk
www.trekronergadefreinetskole.dk

52) Ørestad Friskole

Oprettet 2004, 0. - 9. kl., 229 elever
Nordre Digevej 6, 2300 København S
Tlf.: 3312 8181
info@orestad-friskole.dk
www.orestad-friskole.dk

53) Østerbro Lilleskole

Oprettet 1970, 0. - 9. kl., 211 elever
Sionsgade 5 A, 2100 København Ø
Tlf.: 3929 7114
post@osterbrolilleskole.dk
www.oesterbrolilleskole.dk

Nicolai Lange
Formand,
Aalborg Friskole

Peter Leth Andresen
Næstformand,
Børnenes Friskole

Jasmin Heide
Skoleleder,
Syddjurs Friskole

Kira Lintrup Jensen
Skoleleder,
Friskolen Østerlars

Konrad Kriescher
SFO-leder,
Syddjurs Friskole

Per Schantz
Skoleleder,
Halsnæs Lilleskole

Rune Bundesen
Forælder,
Hareskovens Lilleskole

Rikke Dyrmosé
Suppleant, Børnehaveleder,
Roskilde Lilleskole

Astrid Hestbech
Suppleant, Adjunkt,
Professionshøjskolen Absalon

Sune Jon Hansen
Sekretariatsleder,
Lilleskolernes Sammenslutning

Niels Strunge
Chefkonsulent,
Lilleskolernes Sammenslutning

Lars Larsen
Konsulent,
Lilleskolernes Sammenslutning

FORKORTELSER
0. = børnehaveklasse
Bh. = børnehave

Udvalg: Bestyrelsen deltager på forskellig vis i udvalg og i planlægningen af kurser og træf henvendt til bestyrelsesmedlemmer, ledere og medarbejdere. I planlægningsarbejdet medvirker desuden ofte en arbejds-gruppe eller et kursusudvalg – det gælder eksempelvis Ledertræffet og Lederiet.

20

23

Nøgletal og medlemsskoler

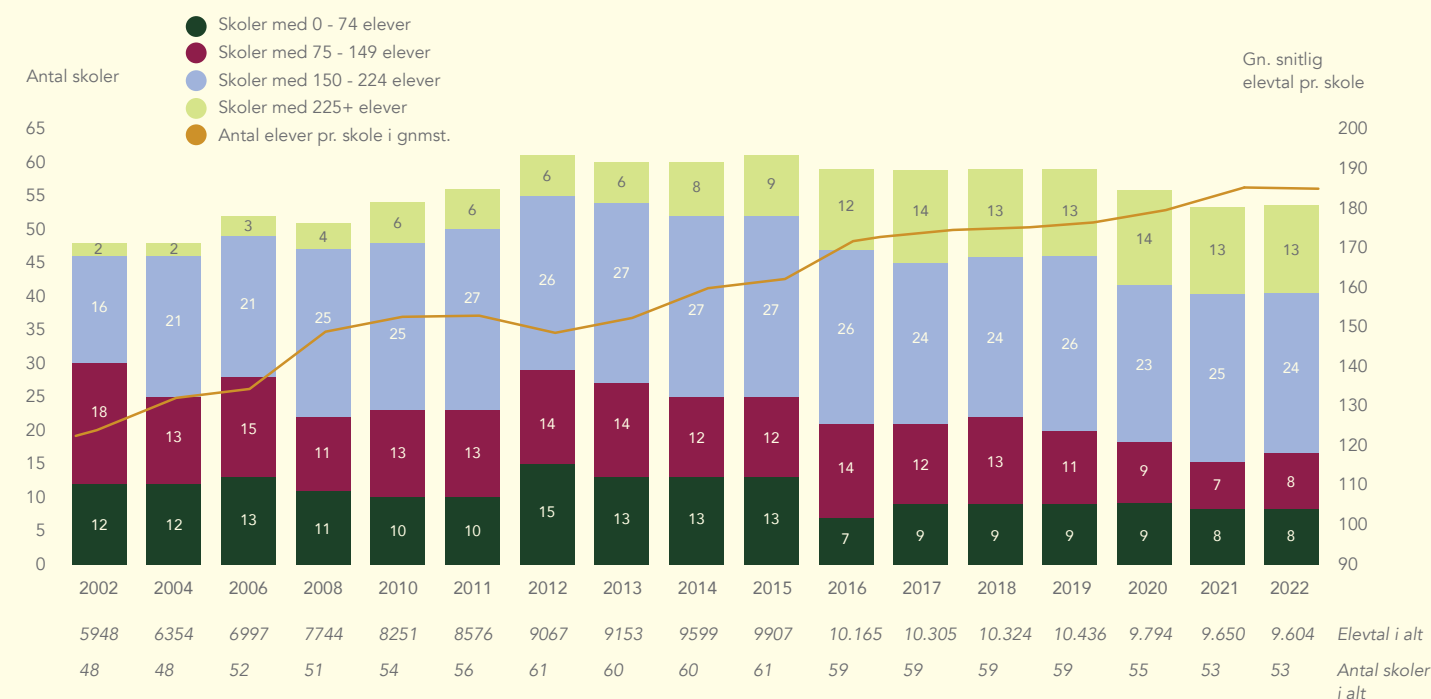
Takstkatalog FL 2022

Generelle driftstilskud kr. pr. årselev

De angivne takster er de gældende takster for 2022 og også de takster der udbetales efter ved redaktionens slutning. Afløst af efterårets valg i 2022 er der endnu ikke vedtaget en ny finanslov for 2023. Finansministeriet har ej heller fremlagt et nyt finanslovsforslag for 2023. Det oprindelige finanslovsforslag 2023, fra august 2022, indeholdt gennemsnitlige takststigninger på lidt under 5%.

Grundtilskud 400.000 pr. skole, dog maks. 10.000 kr. pr. elev	Bygningstilskud 2.243 pr. elev	Tilskud til kostafdelinger ved frie grundskoler 51.854 pr. kostelev	Tilskud til SFO 8.027 pr. SFO-elev
Undervisnings- taxameter TAKST 1 37.016 (for årselever under 13 år) TAKST 2 48.861 (for årselever på eller over 13 år, men ikke i 10. klasse) TAKST 3 47.756 (for årselever i 10. klasse)	Fellesudgifts- taxameter TAKST 1 7.049 (for antal årselever, der ikke overstiger 220 årselever) TAKST 2 2.820 (for antal årselever, der overstiger 220 årselever)	Specialundervisnings- tilskud Takst for 1. specialundervisningselev 113.218 Takst for 2. specialundervisningselev 101.896 Takst for 3. og følgende specialundervisningselever 67.931 Takst for 13. og følgende specialundervisningselever på profilskoler 43.316	Inklusionstilskud pr. skole TAKST 1 0 - 149 elever 136.799 TAKST 2 150 - 299 elever 129.959 TAKST 3 300 - 449 elever 123.119 TAKST 4 450 elever og derover 116.279

Medlemsskolerne - størrelse og elevantal

Program

Lilleskoletræf

2023

21.-22. april på Hotel
Strandparken, Holbæk

Fredag den 21. april

13.00 / Ankomst og en let frokost

13.45 / Repræsentantskabsmøde 2023

16.45 / Hvorfor går børn i skole? Oplæg ved Simon Axø,
forstander på Testrup Højskole - Det frie Akademi

19.30 / Festmiddag, musik, dans og festivitas

Lørdag den 22. april

08.00 / Morgenmad

09.30 / Hvordan vil vi klæde børn og unge på til at tage ansvar og stilling og handle: på uretfærdigheder, magt, afmagt, etc. Oplæg ved Sarah Hellebek, oplægsholder og underviser på *Jorden kalder* på Krogerup Højskole

11.15 / Hvad er vi sammen om, når vi er sammen om at lave skole? - hvad er de største og vigtigste spørgsmål for os som lilleskole, at svare på i 2023 og årene der kommer? Og hvordan bliver vi afstemte og samlet omkring svarene?

12.30 / Afrunding, tak for i år og sandwich to-go

